



Marie Balmory, una lectura oxigenant

El 12 de març Marie Balmory serà a Barcelona per presentar l'edició catalana del seu llibre 'El monjo i la psicoanalista' a l'Institut Francès. L'autora ha fet un treball acadèmic arriscat: aplicar eines del psicoanàlisi a la lectura dels textos bíblics. Els seus llibres han aconseguit una àmplia difusió a França i ha estat traduïda a diverses llengües.

Andreu Trilla

He conegut aquesta psicoanalista francesa, curiosament gairebé desconeguda al nostre país, únicament a través de la seva obra. Després d'haver llegit els cinc llibres que té publicats, deixant de banda alguns articles, m'he format una idea sobre l'aportació molt personal que pot fer en el camp pròpiament humà, just en aquella cruïlla on la persona apareix, com un miracle de debò, a mig camí entre l'astorament i la fe.

La seva recerca se centra principalment sobre el fet de l'adveniment de la primera persona. Per això, s'ha hagut de desenrotllar sota certes condicions. Ella mateixa recorda que "un text llegit per un subjecte lliure de pensar el que pensa, juntament amb altres subjectes, no resulta idèntic al mateix text llegit seguint un mestre, el saber i la funció del qual ens

intimidien. Perquè el que llegim en un text no és simplement allò que hi ha escrit, sinó també tot allò que viuen juntament els qui el llegeixen. La relació es projecta en l'escrit." Vet aquí, en poques paraules, un bon resum del seu mètode de treball.

Un dels aspectes que més m'han cridat l'atenció es podria descriure com un desig d'arribar tan a fons com sigui possible en el coneixement del subjecte humà. Res d'estrany tenint present que es tracta d'una psicoanalista amb un bon grapat d'anys d'exercici de la seva professió. Des de fa força anys, però, Balmory llegeix simultàniament l'obra de Freud i la Bíblia, i intenta fer-ho des de la posició d'una "cercadora no alineada", sense presses i en contacte estret amb altres persones, no necessàriament "professionals". Entre elles, la paraula circula lliurement, com li agrada dir, i pren significació, una significació no sempre convencional.

Davant d'una proposta de lectura bíblica que no puc deixar d'anomenar com a oxigenant, algú es podria témer una certa subjecció dels textos sagrats als principis freudians. O, al contrari, una manipulació d'aquests per fer-los quadrar amb el text sagrat. La sorpresa és que passa ben bé al contrari. L'autora va haver de pagar el preu de la marginació acadèmica i del refús al seu treball doctoral, per poder garantir-se un marge de llibertat personal, fora de qualsevol condicionament o manipulació. Al mateix temps, però, ha demostrat el respecte més profund pel text bíblic. La literalitat del text li resulta intocable i esdevé moltes vegades un repte intel·lectual i moral. Moguda

Marie Balmory treballa com a psiquiatre a París després d'haver acabat els estudis, els anys 70. S'interessa per la relació entre la psicoanàlisi i la lectura de la Bíblia, però també d'alguns mites grecs, a propòsit de l'origen de la persona, del sentiment de culpa, i de les idees i sentiments religiosos.

Els seus llibres són:

–*L'homme aux statues. Freud et la faute cachée du père*. Grasset, 1979 (reeditat 1997).

–*Le sacrifice interdit. Freud et la Bible*. Grasset, 1986.

–*La divine origine. Dieu n'a pas créé l'homme*. Grasset, 1993.

–*Abel ou la traversée de l'Eden*, Grasset, 1999.

–*Le moine et la psychanalyste*, Albin Michel, 2005. Aquest és l'únic llibre de l'autora traduït al català i editat per l'editorial Fragmenta el 2007. Dels altres encara no hi ha versions en cap llengua hispànica.

per la convicció que tan sols podria entrar a fons en el seu significat si en coneixia la llengua original, va estudiar hebreu i grec. La lectura del text bíblic en la seva literalitat més estricta, quan el text grinyola o resulta contradictori, dóna també garanties de seriositat a un treball d'interpretació que, sovint, com ella mateixa comenta, pot durar anys llargs. Ella no sembla tenir pressa, ja que no ha publicat comentaris a gaire més enllà d'una vintena de capítols del primer llibre de la Bíblia. Això no nega, evidentment, un bon coneixement dels dos Testaments, als quals recorre moltes vegades per il·lustrar i *comprovar* allò que va descobrint, amb freqüents incursions pels evangelis, pel llibre de Job, per l'Èxode, etc.

En el fons, una pregunta presideix el seu mètode: els textos bíblics, ¿podem llegir-los d'una manera semblant a com un psicoanalista escolta el relat d'un somni? El més petit detall del relat pot resultar una clau que obri un sentit de comprensió capaç d'il·luminar el relat sencer. Feina de detall, de precisió, d'orfebreria, que ningú no podria fer sense les eines d'anàlisi, ni encara menys sense una alta motivació. Retrobar el text bíblic com un relat de salvació personal sembla ser-ne una de bona. La seva recerca està tan centrada en la persona humana, en el seu creixement o desplegament, en la seva capacitat de ser en relació, que no crida gens l'atenció de trobar en els seus escrits afirmacions que poden sonar agosarades: "Les religions, ¿estan fetes perquè les servim, o perquè ens serveixin?", pregunta tan aparentment innòcua com l'afirmació evangèlica que tant la Llei com el Dissabte estan fets per a l'home i no al contrari.

La idea que els textos sagrats no són terribles en ells mateixos, però que ho pot ser una certa forma de llegir-los,



¿PODEM LLEGIR LA BÍBLIA DE MANERA SEMBLANT A COM UN PSICOANALISTA ESCOLTA EL RELAT D'UN SOMNI?

resulta enormement suggestiva. Quan penses que un mateix text pot ser llegit de maneres no sols diferents, sinó fins contradictòries, llegir-lo d'una manera diferent, sense tocar-ne ni una coma, és un gran repte, obre camps infinits a la persona que busca. Precisament perquè aquest repte sobrepasa la intel·ligència, resulta alliberador perquè ens anima a avançar més enllà dels nostres límits, reconeix Balmory, citant Rimbaud: "No sóc presoner de la meua raó. Jo he dit: Déu" per escapar-se de l'infern de la seva pròpia raó i de la solitud. El déu de David, en els salms, acull els humans dient-los: "Jo he dit: Vosaltres sou déus, fills de l'Altíssim, tots vosaltres". Tota una invitació a *exagerar*. Déu, doncs, seria la paraula més exagerada de totes, la que ultrapassa tot límit i esdevé un horitzó sobre perspectives mai no imaginades.

Vull fer notar un altre aspecte, abans d'acabar. I és la convicció que no es pot deslligar Déu de l'altre o, millor, de l'altre en relació. Una relació reeixida amb Déu (o "religió", com en solem dir) no podrà existir sense una relació reeixida amb l'altre, a la vegada igual i diferent de mi. "Si hi ha un déu que guii els éssers els

uns cap als altres, si hi ha un déu en el cel de les nostres grans trobades, aquest m'interessa", fa dir Balmory a un dels seus personatges. O potser en paraules de Françoise Dolto —una altra massa ignorada al nostre país—: "Crec que ens fem adults a través d'un objecte d'amor: un ésser, Déu, els altres". Aplicar, per exemple, aquesta convicció a la lectura del text del tabú de l'Edèn, produeix una mena d'exegesi oberta que no tan sols resulta brillant o cridanera, sinó que es troba moltes vegades *comprovada* al llarg de tot el text sagrat, com Balmory es preocupa de fer notar.

Com era d'esperar, aquesta manera de llegir els textos i la convicció que acabo d'esmentar del lligam estret entre totes les relacions, fan replantejar molts altres textos de conseqüències difícils de calibrar. Per resumir-ho, el millor és referir-me al text del sacrifici d'Isaac, prou conegut. Balmory li dedica un dels seus llibres, titulat precisament *El sacrifici prohibit*. Amb rigor i pertinença, l'autora analitza el tema del sacrifici, principalment a partir d'Abraham, amb una suggestiva versió de la seva *història*, per concloure que el veritable Déu bíblic no ha demanat mai cap sacrifici, ni tan sols sota l'excusa de provar el pare dels creients. Com en el cas de l'agosarada interpretació de Kierkegaard sobre la mateixa escena, triar una determinada manera de llegir-la és fer una opció vital. I això és el que m'ha resultat més interessant de l'autora: no s'encongeix a l'hora d'optar i té el coratge de no fer-se enrere davant el repte. ¿Vol dir alguna altra cosa, abans que res, la paraula "fe"? ☹



Andreu Trilla
Escolapi